

ความใฝ่สัมพันธ

ความหมายของความใฝ่สัมพันธ

ความใฝ่สัมพันธ (Affiliation) หมายถึงการที่คนอยากอยู่ด้วยกับผู้อื่น ความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีมาตั้งแต่สมัยอาริสโตเติล ผู้ซึ่งกล่าวว่า "มนุษย์เป็นสัตว์สังคม" และ "การจะอยู่อย่างโดดเดี่ยว คนผู้นั้นจะต้องเป็นพระเจ้า หรือเป็นสัตว์ป่า"

การศึกษาความใฝ่สัมพันธ

นักจิตวิทยาศึกษาความใฝ่สัมพันธเป็นสองแนวหลัก คือ ศึกษาในฐานะเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ แนวนี้ นำโดย แมคเคลลแลนด์ (McClelland, ๑๙๖๑) แต่ไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ตำราจิตวิทยาทั่วไป และจิตวิทยาสังคมส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงความใฝ่สัมพันธ ในฐานะเป็นแรงจูงใจในตัวบุคคล แต่มีกล่าวถึงในแนวที่สองซึ่งศึกษาความใฝ่สัมพันธในด้านที่ว่ามันจะไวบ่างเข้ามาเกี่ยวข้องกับความใฝ่สัมพันธ ตัวแปรที่นักจิตวิทยาสนใจ และศึกษากัน คือ สัญชาตญาณ ลำดับการเกิด ความกลัว ความวิตกกังวล หรือความรู้สึกลำบากใจ และความไม่แน่ใจในอารมณ์ของตน

สัญชาตญาณ นักจิตวิทยาสังคมยุคแรกที่เห็นว่าความใฝ่สัมพันธเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ คือ วิลเลียม แมคดูกอล (William McDougall, ๑๙๐๘) เขาเรียกสัญชาตญาณนี้ว่า สัญชาตญาณการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม (gregarious instinct) ความคิดเกี่ยวกับสัญชาตญาณเป็นสิ่งที่ยากสอได้ยาก นักจิตวิทยาผู้ปัจจุบันจึงมักไม่ค่อยสนับสนุนกัน

ลำดับการเกิด นักจิตวิทยาสังคมคนสำคัญที่เน้นให้เห็นว่าการเกิดสัมพันธ์กับความใฝ่สัมพันธ คือ สแตนเลย์ ชัคเตอร์ (Stanley Schachter, ๑๙๕๔) เขาเป็นผู้ที่ศึกษาความใฝ่สัมพันธไว้มากที่สุดผู้หนึ่ง และเขียนเป็นหนังสือชื่อ จิตวิทยาของความใฝ่สัมพันธ (The Psychology of Affiliation) ชัคเตอร์วิจัยพบว่าลูกคนโต และลูกโตนของครอบครัว หากเกิดความกลัว มักมีความใฝ่สัมพันธสูงกว่าลูกคนรอง ๆ ลงมา

นอกจากนี้ก็ยังพบว่า จะมีความใฝ่สัมพันธแบบยกพันกับลำดับการเกิดของบุคคล คือ ลูกคนเล็กจะมีความใฝ่สัมพันธน้อยกว่าลูกคนที่โตกว่าตามลำดับ

ในการวิจัยของชัคเตอร์ (๑๙๕๔) เขามองกับนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มาร่วมการทดลองทางจิตวิทยาว่า ในการทดลองนักศึกษาจะถูกไฟฟ้าช็อค แต่ก่อนการทดลองนักศึกษาสามารถเลือกว่า จะรออยู่คนเดียว หรือไปรอกับนักศึกษาอื่น ผลปรากฏว่านักศึกษาที่เป็นลูกคนโต หรือลูกโตนของครอบครัว เลือกรอกับผู้อื่นมากกว่ารอคนเดียว หรือเลือกไม่ได้ชอบการรอแบบใดโดยเฉพาะ ส่วนนักศึกษาที่เป็นลูกคนรอง ๆ ลงมาเลือกรอคนเดียว หรือ เลือกไม่ได้ชอบการรอแบบใดโดยเฉพาะ มากกว่ารอกับผู้อื่น

อย่างไรก็ตามคอตเทรลและเอพ्ली (Cottrell & Epley, ๑๙๖๗) ทบทวนงานวิจัยด้านนี้เพิ่มเติมอีก ๑๒ เรื่อง พบว่ามี ๔ เรื่องที่สนับสนุนข้อค้นพบของชัคเตอร์ แต่ก็มี ๘ เรื่องที่ไม่สนับสนุนข้อค้นพบดังกล่าว คอตเทรลและเอพ्लीสรุปว่ายังไม่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อค้นพบของชัคเตอร์

ความกลัว ชัคเตอร์ (๑๙๕๔) ทดลองทำให้นักศึกษาเกิดความกลัว โดยบอกให้นักศึกษาจะเข้าร่วมการทดลองที่จะถูกไฟฟ้าช็อค ชัคเตอร์ทำให้นักศึกษากลุ่มหนึ่งเกิดความกลัวมาก โดยการบอกว่าไฟฟ้าที่ใช้ช็อคมีกำลังสูง แต่จะไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและทำให้นักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งเกิดความกลัวเล็กน้อย โดยการบอกว่าไฟฟ้าที่ใช้ช็อคมีกำลังต่ำ จะทำให้รู้สึกคันๆ ที่ผิวหนังเท่านั้น จากนั้นก็บอกกับนักศึกษาว่าจะทดสอบอีกระยะหนึ่ง จึงจะเริ่มการทดลองจริงได้ การรอนี้ นักศึกษาสามารถเลือกได้ว่า จะรอคนเดียว หรือไปรอกับคนอื่นที่จะเข้าร่วมการทดลองด้วยหรือจะรูนไม่ได้ชอบการรอแบบใดโดยเฉพาะผลปรากฏว่า นักศึกษาในกลุ่มที่ถูกทำให้เกิดความกลัวมากเลือกรอกับผู้อื่นมากกว่ารอคนเดียวและไม่ได้ชอบการรอแบบใดโดยเฉพาะ แต่นักศึกษาในกลุ่มที่ถูกทำให้เกิดความกลัวเล็กน้อยเลือกรอ

คนเดียว และไม่ได้ชอบการรอแบบใดโดยเฉพาะมากกว่า
เลือกรอกับผู้อื่น

คอตเทิล และเอพ्ली (๑๙๗๑) พบทบทวนงานวิจัย
ที่ทดสอบประเด็นนี้เพิ่มเติมอีก ๘ เรื่อง พบว่ามี ๔ เรื่อง
ที่สนับสนุนว่าความกลัวทำให้คนไม่สัมพันธ์มากขึ้น การ-
วิจัยอีก ๒ เรื่องได้ผลชี้บ่งว่าความกลัวทำให้คนไม่สัมพันธ์
มากขึ้นเช่นกัน แต่ผลที่ได้รับจากการวิจัย ๒ เรื่องนี้ไม่
ค่อยหนักแน่นนัก มีการวิจัยเพียงเรื่องเดียวที่ได้ผลไม่
สนับสนุนประเด็นนี้ คอตเทิล และเอพ्ली (๑๙๗๑)
สรุปอย่างหนักแน่นว่าความกลัวทำให้คนไม่สัมพันธ์มากขึ้น

ความวิตกกังวลหรือความรู้สึกนำอัยอาย ซาร์นอฟ
และซิมบาร์โด (Sarnoff & Zimbardo, ๑๙๖๑)
สันนิษฐานว่าความวิตกกังวล หรือความรู้สึกนำอัยอาย
จะทำให้คนมีความไม่สัมพันธ์น้อยลง เขาทั้งสองจึงจัด
การทดลองขึ้นใหม่โดยแบ่งนักศึกษาเป็น ๔ กลุ่ม แล้ว
ทำให้นักศึกษา ๒ กลุ่มเกิดความวิตกกังวล โดยกลุ่มหนึ่ง
เกิดความวิตกกังวลมาก และอีกกลุ่มหนึ่งเกิดความวิตก
กังวลน้อย ในกลุ่มทั้ง ๒ กลุ่มนี้ผู้วิจัยบอกกับนักศึกษาว่า
เขาจะต้องเอาของบางอย่างมาอย่างใส่ปาก ขณะที่มือจับ
ไฟฟ้าติดอยู่ที่ขมับปาก เพื่อวัตถุประสงค์ของเขา ในกลุ่มที่
จะทำให้เกิดความวิตกกังวลมาก นักศึกษาจะต้องดูตุล
ของหลายสิ่ง เช่น ขวดนมทารก หัวนมยาง และอมยิ้ม
ส่วนในกลุ่มที่จะทำให้เกิดความวิตกกังวลน้อย นักศึกษา
จะต้องนำสิ่งของหลายสิ่ง เช่น นกหวีด และลูกโป่ง
ผู้วิจัยทำให้นักศึกษาอีก ๒ กลุ่ม เกิดความกลัวมากและ
น้อยโดยวิธีเหมือนที่แซคเตอร์ใช้ ก่อนที่นักศึกษาจะสำ
กักรวมที่ถูกกำหนดให้ทำ ผู้วิจัยก็เปิดโอกาสให้นักศึกษา
เลือกว่าจะรอคนเดียวหรือไปรอกับผู้อื่น ผลการวิจัยปรากฏ
ว่านักศึกษาที่มีความวิตกกังวลมากมีความไม่สัมพันธ์น้อย-
กว่านักศึกษาที่มีความวิตกกังวลน้อย ส่วนความกลัวมากมี
ผลให้นักศึกษาไม่สัมพันธ์มากกว่าความกลัวน้อย เหมือน
กับข้อค้นพบของแซคเตอร์ การที่นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย
ต้องมาดูตุลสิ่งต่าง ๆ ที่ทารกและเด็กใช้ ผู้วิจัยเห็นว่า
ทำให้นักศึกษามีความวิตกกังวลมาก แต่ความวิตกกังวลนี้
นักจิตวิทยาบางคนก็เรียกว่าเป็นความรู้สึกนำอัยอาย การ
วิจัยอื่นๆในเวลาต่อมาก็พบผลยืนยันว่า หากคนมีความรู้สึก
วิตกกังวล หรือความรู้สึกนำอัยอายเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง

จะทำให้เขามีความไม่สัมพันธ์น้อยลง

ความไม่แน่ใจในอารมณ์ของคน (emotional
uncertainty) แซคเตอร์(๑๙๕๔) เห็นว่าคนที่อยู่ใน
สภาวะที่ไม่แน่ใจในอารมณ์ของตน จะมีความไม่สัมพันธ์
เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกของตนเองกับคนอื่น เช่น คน
ที่ได้ดูภาพยนตร์เรื่องผี อาจไม่แน่ใจว่าความรู้สึกกลัวมากน้อย
เพียงไร จึงพยายามพูดคุยกับผู้อื่น เพื่อสอบถามว่าคนอื่น
กลัวมากน้อยเพียงไร คอตเทิลและเอพ्ली (๑๙๗๑)
พบทบทวนงานวิจัยที่ทดสอบประเด็นนี้ได้ผลชี้บ่งไม่มีหลักฐาน
จากการวิจัยเพียงพอที่จะยืนยันได้ว่า ความไม่แน่ใจใน
อารมณ์ของคนจะทำให้คนมีความไม่สัมพันธ์มากขึ้น

ในด้านที่ว่าคนไม่สัมพันธ์ด้วยเหตุผลอะไร หาก
พิจารณาโดยทั่วไปอาจมีเหตุผลหลายด้าน เช่น เพื่อให้มี
เพื่อนคุย เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกของตนกับของคนอื่น
แต่ในการทดลองทางจิตวิทยาทำที่วิจัยกันมา เน้นการ
ทดลองในห้องทดลองว่าคนไม่สัมพันธ์เพื่ออะไร นักจิต-
วิทยามีความเห็นเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านหนึ่งเห็นว่าคน
ไม่สัมพันธ์เพื่อลดความกลัว อีกด้านหนึ่งเห็นว่าคนไม่
สัมพันธ์เพื่อการเปรียบเทียบทางสังคม

ความไม่สัมพันธ์เพื่อลดความกลัว คอตเทิล และ
เอพ्ली (๑๙๗๑) พบทบทวนงานวิจัยหลายเรื่องพบว่าความไม่
สัมพันธ์ทำให้คนลดความกลัวได้จริง แต่ก็เห็นว่ากระบวนการ
ที่ทำให้คนลดความกลัวยังไม่อาจชี้ชัดได้ว่า เป็นเพราะ
คนได้เห็นคนอื่น ๆ เป็นตัวแบบที่มีความกลัวน้อย จึงทำ
ให้ผู้พบเห็นมีความกลัวน้อย หรือว่าเป็นเพราะคนเพียง
คนเดียวได้อยู่กับผู้อื่น ก็สามารถลดความกลัวลงได้ หลักฐาน
เท่าที่สนับสนุนเป็นทางการมีตัวแบบมากกว่าเช่น ชมิด-
เบอร์ก (Schmideberg, ๑๙๕๒) ระบุว่าในระหว่าง
การทิ้งระเบิดลงลอนดอนในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประ-
ชาชนที่เกิดความกลัวมากจะลดความกลัวลงหากได้ไป-
อยู่กับคนที่ไม่ค่อยกลัว แต่คนที่กลัวอยู่แล้วหากไปอยู่กับ
คนที่กลัวด้วยก็จะยิ่งกลัวมากขึ้นไปอีก (ประเด็นหลังนี้
ตีความได้ว่าคนไม่สัมพันธ์เพื่อลดความกลัวโดยมีข้อสมมุติ
คือ จะไม่สัมพันธ์กับคนที่มีความกลัวน้อย แทนที่จะไม่
สัมพันธ์กับคนที่มีความกลัวมาก)

ความไม่สัมพันธ์เพื่อการเปรียบเทียบทางสังคมแซคเตอร์
(๑๙๕๔) อาศัยทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม(social

comparison theory) ของเฟสติงเจอร์ (Festinger ๑๙๕๔) มาอธิบายว่าคนไม่สัมพันธ์เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกของคนกับความรู้สึกของผู้อื่น หากคนที่มิให้เลือกไม่สัมพันธ์ได้ คนหนึ่งอยู่ในสภาพอารมณ์คล้ายกับผู้เลือก เช่น รอเข้าร่วมการทดลองที่จะต้องถูกใช้ไฟฟ้าช็อคด้วยกัน และอีกคนหนึ่งอยู่ในสภาพอารมณ์ที่ต่างจากผู้เลือก เช่น มารอพบอาจารย์ที่ปรึกษา ตัวอย่างนี้มาจากกรณีวิจัยของแซลเลอร์ (๑๙๕๔) เขาพบว่านักศึกษาที่เกิดความกลัวเลือกไม่สัมพันธ์กับคนที่อยู่ในสภาพอารมณ์คล้ายกับคนมากกว่าเลือกไม่สัมพันธ์กับคนที่อยู่ในสภาพอารมณ์ที่ต่างจากคน การวิจัยของคนอื่น ๆ อีกหลายเรื่อง ก็ได้ผลสนับสนุนข้อค้นพบนี้

เนื่องจากผลการวิจัยมีทั้งที่สนับสนุนแนวคิดว่าคุณไม่สัมพันธ์เพื่อลดความกลัว และแนวคิดว่าคุณไม่สัมพันธ์เพื่อการเปรียบเทียบทางสังคม นักจิตวิทยาสังคมจำนวนมากก็ยอมรับแนวคิดทั้งสองแนวนี้ เช่น เพ็นรอด (Penrod, ๑๙๖๒) สรุปว่าแนวคิดการเปรียบเทียบทางสังคม และแนวคิดการลดความกลัว อาจอธิบายความไม่สัมพันธ์ได้คนละแง่มุมกัน และไม่จำเป็นต้องอธิบายคนละอย่างกัน แนวคิดการเปรียบเทียบทางสังคมระบุว่าเราเข้าหาผู้อื่น เพื่อตีความปฏิกิริยาของเราเอง แต่ก็เห็นด้วยกับแนวคิดการลดความกลัวว่าคุณไม่สัมพันธ์เพื่อลดความกลัวด้วย เพ็นรอดเห็นว่าแนวคิดการเปรียบเทียบทางสังคมเป็นประโยชน์มากในการอธิบายความไม่สัมพันธ์ในสถานการณ์ที่กำกวม เมื่อบุคคลมีความสับสนในการตีความปฏิกิริยาของตน โดยเฉพาะเมื่อไม่มีผู้อื่นให้ผลย้อนกลับได้ ส่วนแนวคิดการลดความกลัวอธิบายความไม่สัมพันธ์ได้ดี ในสถานการณ์ที่บุคคลเกิดความกลัวขึ้นโดยชัดเจน

โดยสรุปความไม่สัมพันธ์เป็นมโนทัศน์ที่นักจิตวิทยาปัจจุบันมักไม่ใช้ความคิดเกี่ยวกับสัญชาตญาณเข้ามาอธิบาย ในอดีตนักจิตวิทยาคิดว่าตัวแปรลำดับการเกิดสัมพันธ์แบบพหุต้นกับความสัมพันธ์ แต่การวิจัยในเวลาต่อมาส่วนใหญ่พบว่าไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันได้ด้านตัวแปรความกลัว ก็มีข้อค้นพบทั้งจากการวิจัยในห้องทดลองและในสภาพชีวิตจริงว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสัมพันธ์ ส่วนความวิตกกังวล หรือ ความรู้สึกน่าอับอาย

จะทำให้บุคคลมีความไม่สัมพันธ์น้อยลง สำหรับคำอธิบายว่าคุณไม่สัมพันธ์ด้วยเหตุผลอะไร มีเป็น ๒ แนว คือ แนวการลดความกลัว และแนวการเปรียบเทียบทางสังคม ปัจจุบันยังต้องอาศัยแนวการอธิบายทั้ง ๒ แนว โดยแนวการเปรียบเทียบทางสังคมเป็นประโยชน์มากในการอธิบายความไม่สัมพันธ์ ในสถานการณ์ที่บุคคลมีความไม่แน่ใจในอารมณ์ความรู้สึกของตนบุคคลจะเฝ้าหาผู้อื่น เพื่อเปรียบเทียบอารมณ์ความรู้สึกของตนกับผู้อื่น ส่วนแนวการลดความกลัว อธิบายความไม่สัมพันธ์ได้ดี ในสถานการณ์ที่บุคคลเกิดความกลัวขึ้นโดยชัดเจน

การนำความรู้เรื่องความไม่สัมพันธ์ไปใช้

การนำคำศัพท์นี้ไปใช้ในการศึกษา สามารถใช้ได้ในการบรรยายลักษณะของนักเรียนที่ชอบสังสรรค์กับผู้อื่นว่าเป็นผู้ที่มีความไม่สัมพันธ์สูง ส่วนนักเรียนที่ไม่ชอบสังสรรค์กับผู้อื่นก็เป็นผู้ที่มีความไม่สัมพันธ์ต่ำ

ครู และนักการศึกษา สามารถประยุกต์ความรู้เรื่องความไม่สัมพันธ์ไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น ในโรงเรียนที่อยู่ใกล้ชายแดน อยู่ในบริเวณที่มีผู้ก่อการร้ายมาก หรือ ในยามศึกสงคราม หากมีเหตุการณ์ที่ทำให้นักเรียนเกิดความกลัว เช่น มีการยิงปืนใหญ่บริเวณชายแดน หรือ ผู้ก่อการร้ายเข้ามาใกล้โรงเรียน ครูและผู้บริหารควรคัดเลือกนักเรียนที่มีความกลัวน้อยไว้เป็นผู้นำ แล้วจัดให้นักเรียนไปรวมกลุ่มในที่ปลอดภัย จากนั้นครูผู้บริหารและหัวหน้านักเรียนที่กลัวน้อยก็ทำหน้าที่เป็นตัวแทนที่มีความกลัวน้อย ปลอบใจนักเรียนอื่น ๆ ให้ลดความกลัวลงในทางกลับกัน ครูที่ทำโทษนักเรียนให้เกิดความรู้สึกน่าอับอายต่อหน้านักเรียนอื่น ๆ เช่น ให้อ่านคนเดียว ทางแขนทั้งสองข้าง และคาบไม้บรรทัดหน้าชั้นเรียน การทำโทษเช่นนี้เป็นการทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกน่าอับอายและเป็นการบังคับจิตใจให้นักเรียนไม่สัมพันธ์กับนักเรียนอื่น ๆ ในชั้นเรียน คงจะทำให้นักเรียนที่ถูกทำโทษเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีอย่างมาก การทำโทษเช่นนี้เป็นการทำร้ายจิตใจของนักเรียน มักก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีกับตัวนักเรียนเอง

บรรณานุกรม

- Cottrell, N.B., & Epley, S.W. (1977). "Affiliation, social comparison, and socially mediated stress reduction." In J.M. Suls & R.L. Miller (Eds.) *Social comparison processes : Theoretical and empirical perspectives* (pp. 43-68) Washington, DC : Hemisphere Publishing.
- Festinger, L. (1954) "A theory of social comparison processes," *Human Relations*, 2, 117-140
- McClelland, D.C. (1961). *The achieving society*. New York : Irvington Publishers.
- McDougall, W.C. (1908). *An introduction to social psychology*. London: Methuen.
- Penrod, S. (1983). *Social psychology*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall
- Sarnoff, I., & Zimbardo, P.G. (1961). "Anxiety, fear, and social affiliation," *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 62, 356-363.
- Schachter, S. (1959). *The psychology of affiliation*. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- Schmideberg, M. (1942). "Some observations on individual reactions to air raids." *International Journal of Psychoanalysis*, 33, 146-176.